

A review of the classification of crimes in the light of the new grading of crime

Gholamreza Esmaili Azar | PhD Student in Criminal law and Criminology, Islamic Azad University of Gorgan, Gorgan Branch, Gorgan, Iran.

Baqer Shamlou* | Associate Professor of the Department of Criminal Law and criminology, Law faculty, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran and Visiting Professor of the Department of Law, Islamic Azad University of Gorgan, Gorgan branch, Gorgan, Iran.

Kiomars Kalantari Doronkola | Professor of Law and Political Science Department, Mazandaran University, Babolsar, Iran and Visiting Professor of the Department of Law, Islamic Azad University of Gorgan, Gorgan branch, Gorgan, Iran.

Abstract

In the present age, with the increasing growth of new science and technologies, fundamental changes in values and norms, and the multiplicity and entanglement of social and political systems; The nature, form, variety and manner of committing crimes have also changed a lot. Given that crime emerges in the context of social conditions, in this study, in an interdisciplinary study between criminology and strategic sciences with a "descriptive-analytical" method and using the criterion of modern social classification, we seek to divide Present a new classification of crimes in accordance with the complex conditions mentioned above. According to the achievements of this study, unlike the major classification system, inspired by the model of "community management system in modern perception" as well as strategic science data, crimes in three new levels: 1- Strategic or imaginary-paradigm crimes ; 2- We have classified tactological or managerial crimes and 3- technological or individual and technological crimes. In this regard, contrary to the common perception in the alloying of crimes into Micro and Macro crimes, this research in the new alloy, crimes in four layers Nano, Micro, Macro And Super is divided according to the two criteria of Sibel or the target environment of the crime and on the other hand the damages. Finally, by combining the above topics, in a matrix structure, a new classification of crimes in the form of a doctrine can be achieved, which in this research is referred to as "crime Rating "

Keywords: Doctrine Rating crime Alloying of crimes Criminal Policy

* Corresponding Author: b-shamloo@sbu.ac.ir.

How to Cite: Esmaeeli azar, G., Shamlou, B., & kalantary, K. (2022). A review of the classification of crimes in the light of the new grading of crime. *Journal of Criminal Law Research*, 11(40), 127-158. doi: 10.22054/jclr.2022.67777.2484.

بازنگری در طبقه‌بندی جرائم در پرتو عیارسنجی نوین از جرم

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی
گرگان، واحد گرگان، گرگان، ایران.

غلامرضا اسماعیلی آذر

دانشیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران،
ایران و استاد مدعو گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی گرگان، واحد گرگان، گرگان،
ایران

باقر شاملو *

استاد گروه حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران و استاد مدعو گروه
حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی گرگان، واحد گرگان، گرگان، ایران

کیومرث کلانتری درونکلا

چکیده

در عصر حاضر با رشد فزاینده علم و فناوری‌های نوین و به موازات تحولات بنیادین در ارزش‌ها و هنجارها و تعدد و تکثر و درهم‌تنیدگی سیستم‌های اجتماعی و سیاسی، ماهیت، شکل و تنوع و شیوه ارتکاب جرائم نیز بسیار متحول گردیده است. نظر به اینکه جرم در بستر شرایط اجتماعی ظهور می‌کند، در این پژوهش در یک مطالعه میان‌رشته‌ای بین دانش جرم‌شناسی و علوم استراتژیک با روش «توصیفی-تحلیلی» و با بهره‌گیری از معیار تقسیم‌بندی نوین اجتماعی در صدد هستیم تا تقسیم‌بندی نوینی از جرائم منطبق بر شرایط پیچیده مذکور را ارائه نماییم. با توجه به دستاوردهای این پژوهش، بر خلاف نظام طبقه‌بندی عمده و رایج، با الهام از الگوی «نظام مدیریت جامعه در تلقی مدرن» و همچنین داده‌های علوم استراتژیک، جرائم را در سه سطح جدید: ۱- استراتژیکی یا جرایم تصویری-پارادایمی؛ ۲- تاکتولوژیکی یا جرایم مدیریتی و ۳- تکنولوژیکی یا جرائم فردی و فناوریانه طبقه‌بندی نموده‌ایم. در همین راستا بر خلاف تلقی رایج در آلیاژبندی جرائم به جرائم خرد (میکرو) و جرائم کلان (ماکرو)، این پژوهش در آلیاژبندی نوینی، جرائم را در چهار لایه ریز (نانو)، خرد (میکرو)، کلان (ماکرو) و ابر (سوپر) بر اساس دو معیار سیل یا محیط آماج جرم و از طرفی آسیب‌های وارده تقسیم‌بندی نموده است. در نهایت از تلفیق مباحث فوق، در یک ساختار ماتریسی می‌توان به عیارسنجی جدیدی از جرائم در قالب یک دکترین دست یافت که در این پژوهش از آن تحت عنوان «عیارسنجی جرائم» یاد می‌شود.

واژگان کلیدی: دکترین، آلیاژ جرم، عیارسنجی جرم، سیاست جنایی.

مقدمه

در جوامع انسانی همواره افرادی وجود دارند که منافع مادی خود را از طریق نقض قوانین و مقررات و هنجارهای اجتماعی تامین می‌کنند. در مقابل جوامع نیز برای ادامه حیات و تحقق نظم عمومی با این قبیل افراد به عنوان بزهکار یا کجرو، مقابله کرده و علیه آنان واکنش نشان می‌دهد. بنابراین، پدیده مجرمانه عمری به قدمت اجتماعات انسانی دارد، لیکن اشکال آن بر حسب زمان، ماهیت و همچنین میزان رشد و پیشرفت هر جامعه متفاوت است (نجفی ابرندآبادی و هاشم بیگی، ۱۳۹۰: ۲۹). در جرم‌شناسی از آنجایی که دانش تخصصی در مورد جرم است و در آن به چستی، چرایی و چگونگی وقوع جرم و از طرفی چگونگی مواجهه با جرائم و پیشگیری از تکرار آنها می‌پردازد، لازم است به مطالعه متغیرهای متعددی که بر این فرایند تأثیر می‌گذارند پردازیم. از جمله این متغیرها، رشد و توسعه علوم و پیشرفت‌های تکنولوژیکی و پیچیدگی ساختارهای اجتماعی می‌باشد. بر این مبنا، جرم‌شناسی آینده به شدت تحت تأثیر تحولات آتی در ماهیت و اشکال جرم خواهد بود، لذا ساختار مجرمیت، ابعاد و گرایش‌های آن نیز به تناسب ساختار اجتماعی و علمی در دهه‌های آینده بر جهت‌گیری جرم‌شناسی شدیداً تأثیر خواهد گذاشت (فتاح، ۱۳۷۷: ۶۵-۱۰۰). به تعبیر دیگر، در جوامع ابتدایی نهادهای تقنینی، قضایی و اجرایی عمدتاً به صورت بسیار ساده و دارای سیستم سطحی و تک‌لایه بودند، اما در حال حاضر، از یک سو با کثرت و تعدد سیستم‌ها و از طرفی تعدد بی‌شمار عناصر و اجزاء تشکیل‌دهنده هر سیستم و بحران روابط و نظارت بر آنها مواجه می‌باشیم، لذا با ادغام و پیچیدگی وصف‌ناپذیر سیستمی در عصر جدید مواجه می‌باشیم (شاملو، ۱۳۹۹: ۱۱۱-۱۳۹). از این رو، توصیف محیط وقوع جرم در مقایسه با محیط‌های سابق بسیار پیچیده گردیده است؛ بنابراین، پرداختن به جرم با مؤلفه‌های کلاسیک به نوعی ساده‌انگاری و نادیده گرفتن پیچیدگی‌های چندلایه و ادغام سیستم‌های متعدد با هم می‌باشد. از جمله متغیرهای اساسی در تغییر ماهیت، شکل و تنوع جرایم، به طور مستقیم و غیرمستقیم متأثر از فناوری‌های هر عصر و متعاقب آن، پیچیدگی‌های سیستمی می‌باشد که با ظهور خود، ساختارهای اجتماعی، نحوه تعاملات و زیست بشری را متحول ساخته است. در

همین زمینه اخیراً جامعه‌شناسی جنایی به صورت واضح تأثیرات محیط و طبقات اجتماعی را نه تنها بر انگیزه‌ها بلکه بر چگونگی ارتکاب جرم را نشان می‌دهد (کاریو، ۱۳۸۸: ۸۷۹-۸۹۵). با توجه به مهم‌ترین ویژگی دانش جرم‌شناسی که آن را در زمره علوم چهارراهی یا علوم چندمبنایی آورده‌اند که از ترکیب و تلفیق رشته‌های مختلف علوم انسانی به وجود آمده است (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۱: ۶۶۸-۶۲۴) و از طرفی به واسطه پیچیدگی‌های وصف‌ناپذیر سیستمی عصر حاضر، این پژوهش نیز یک مطالعه میان‌رشته‌ای بین دانش جرم‌شناسی و علوم استراتژیک می‌باشد. توضیح آنکه بر خلاف دانش جامعه‌شناسی که جامعه را توده‌ای و سپس در قالب طبقات^۱ اجتماعی می‌بیند، در علوم استراتژیک، نظام اجتماعی به سطوح مختلفی تقسیم می‌شود. منطق این تقسیم‌بندی عمودی نیز در «نظام مدیریت جامعه در مفهوم و تلقی مدرن» آن می‌باشد. از این رو، با بهره‌گیری از این تقسیم‌بندی می‌توان جرائم را متناسب با این تغییرات به شکل نوینی تقسیم‌بندی کرد. از طرفی بر خلاف تقسیم‌بندی‌های کلاسیک لازم است تا با مکانیسمی جدید و بر اساس پیچیدگی‌های چند وجهی موجود در جامعه و متغیرهای متعددی که ممکن است آثار جرم و یا سطح اجتماعی مجرمین بر آن اثر بگذارد تبیین شود. بدین منظور ابتدائاً باید متذکر شد که این تکثر و پیچیدگی حاصل پیچیدگی‌های عصر جدید است که اگر مطابق آن پیش‌نویس قطعاً همچون نظام‌های کیفری حال حاضر جهان با شکست، یعنی افزایش جرائم و عدم پاسخدهی مناسب و در نهایت بی‌پاسخ ماندن و عدم سزادهی به برخی جرائم به واسطه پیچیدگی آنها و در نهایت با جامعه‌ای آسیب‌دیده از جرائم متعدد مواجه خواهیم شد.

به بیان دیگر تقسیم جرائم بر حسب دو لایه دیدن جامعه و یا تقسیم به مجرمین فقیر و مجرمین برخوردار و نظایر آن برگرفته از یک سطحی‌نگری ساده و بدون لحاظ پیچیدگی‌های عصر حاضر می‌باشد. به همین جهت نظام‌های حقوقی و کیفری و همچنین سیاست‌های کیفری حال حاضر قادر به پاسخدهی مناسب به این اقدامات مجرمانه نشده‌اند. این عوامل علاوه بر گسترش و جابجایی جرم، بر تحقق بی‌نظمی و جرم‌زدایی از عوامل

---

1. Class.

مجرمانه و یا عدم جرم‌انگاری اثربخش برخی از جرائم موجب دلسردی افراد جامعه از تحقق عدالت شده است. از این رو، باید به تبیین سیاست جنایی نوینی مبتنی بر این ضروریات پرداخت که پاسخگوی اصول بنیادینی چون اصل تناسب جرایم و مجازات، اصل قطعیت و حتمی بودن مجازات، اصل بی‌پاسخ نگذاشتن اعمال مجرمانه و اصل اثربخشی مجازات و اقدامات تامینی و نظایر آن باشد، تا با اقداماتی چون جرم‌انگاری برخی از اقدامات مجرمانه و یا تشدید یا تخفیف مجازات، پاسخی مناسب و اثر بخش به جرائم داده شود. در همین راستا، پلیس بین‌الملل (اینترپل) سالیانه اجلاسی آموزشی را در کشورهای عضو خود برگزار می‌نماید. در سال ۱۳۷۸ این اجلاس به میزبانی جمهوری اسلامی ایران در شهر اصفهان برگزار گردید. در دوره مذکور، موضوع نشست «مواجهه پلیس بین‌الملل با جرائم میکروآلیاژی» انتخاب شده بود. عبارت جرائم «میکروآلیاژی» از جمله واژگانی است که حتی در عصر حاضر نیز برای بسیاری از اندیشمندان حقوق کیفری واژه‌ای نامانوس تلقی می‌شود، چراکه به کار بردن واژگان «میکرو» و «آلیاژ جرم» کمتر در ادبیات آموزشی و پژوهشی داخل کشور رواج داشته است. هرچند عباراتی چون «میکرو» و «ماکرو» در ادبیات پژوهشی بین‌المللی رایج است، اما در حقوق کیفری کمتر از بحث «آلیاژ» در جرایم استفاده شده است. بنابراین، لازم است جهت انطباق‌سازی با ادبیات تخصصی رایج عصر حاضر و خلق ادبیات نوینی که پاسخگوی خلأ ادبیات تخصصی منطبق با شرایط پیش‌رو باشد، این نقیصه مرتفع گردد. به این منظور در رویکرد «مناسبات و روابط نوین اجتماعی» باید پدیده‌های نوظهور را با معیارهای نوینی سنجید. پدیده مجرمانه را نیز که محصول روابط مناسبات اجتماعی نوین است باید با ابزارهای متناسب ارزیابی نمود. نظام آلیاژبندی از جمله ابزارهای بسیار دقیق و علمی است که هم در تحلیل پدیده‌های اجتماعی و هم در تحلیل جرائم ارتكابی به دلیل وجود شاخص‌های عینی و علمی می‌تواند مبنای طبقه‌بندی قرار گیرد. بدون تردید رقت یا غلظت مناسبات و روابط اجتماعی موجب پیدایش سادگی یا پیچیدگی نظام اجتماعی می‌شود که از آن به «آلیاژ مناسبات اجتماعی» یاد می‌کنیم. مناسبات اجتماعی و متعاقباً آثار ناشی از آن، بالاخص جرائم ارتكابی، باید در شکل و ساختار جدیدی از نظام تقسیم‌بندی وارد شوند.

از آنجا که هدف اصلی در این نوشتار ارائه یک دکترین جامع در عیارسنجی جرائم می‌باشد، نخست به مفهوم‌شناسی واژه «دکترین» و تبیین سطوح طرح‌ریزی در نظام مدیریت جامعه در تلقی مدرن خواهیم پرداخت. سپس در ادامه، از آنجا که یک جرم معین به واسطه ارتکاب آن توسط مجرمین مختلف که در سطوح مختلفی از جامعه از حیث سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و نظایر آن قرار دارند، اثرگذاری متفاوتی دارند و از طرف دیگر، جرائم فارغ از جایگاه مرتکبین آنها نیز دارای آثار مختلفی می‌باشند، در مبحث دوم، با تمایز دو رویکرد عمده در عصر صنعتی و فراصنعتی در تبیین آلیاژ جرائم به الگوی جدیدی از آلیاژ جرائم که متناسب با مقتضیات حال حاضر و آینده پیش‌رو می‌باشد، خواهیم پرداخت. از تلفیق مبحث آلیاژ جرم و مبحث سطوح طرح‌ریزی، چارچوب مورد نظر در عیارسنجی جرائم حاصل خواهد شد.

۱. تبیین سطح‌بندی جرائم در پرتو عیارسنجی نوین از جرم

هدف غایی این پژوهش با لحاظ پژوهش‌های ارائه‌شده در طبقه‌بندی جرائم، ارائه یک دکترین^۱ جامع در عیارسنجی جرائم، متناسب با ساختار حکمرانی مطلوب از یکسو و لحاظ

---

۱. لغتنامه‌های ایتمولوژیکال بیان‌کننده این حقیقت می‌باشند که واژه دکترین ریشه در واژه «دک» (Dek) در زبان هند و اروپایی دارد که به معنای گرفتن، پذیرفتن و امر پذیرفته‌شده می‌باشد. در دوره زبانی لاتین باستان واژه Dek به «Docere» به «Doctor» تبدیل گردیده است که به معنای آموزگار می‌باشد. یعنی آموزگاری که در گام اول با آموختن اصولی که تثبیت و تایید شده است و از جمله امور مسلم علمی آن دوران به شمار می‌رفته و نقیض جدی و قطعی برای آن نبوده را به دیگران آموزش می‌داده است. در قرون وسطی، آباء کلیسا برای اشخاصی که تسلط بر زبان لاتین داشته و به واسطه آن می‌توانستند اصول و آموزه‌های بنیادین دینی را از کتاب مقدس استخراج نمایند، گواهینامه‌های صادر می‌کردند که به این گواهینامه «Doctorate» گفته می‌شد. در همین راستا واژه «Doctorina» به معنای اصل یا آموزه یا هیئت از اصول و آموزه‌ها اطلاق می‌شد (بنگرید به: <http://www.etymology.com:doctorine>). در ادبیات انگلیسی میانه نیز، واژه «دکتر» در معانی مختلفی بکار می‌رفته است. از جمله این معانی می‌توان بدین موارد اشاره کرد: کسی که به حرفه پزشکی و دامپزشکی مشغول است؛ کسی که توانسته است به دکترین یا به آموزه‌ها و اصول دانشی دست یابد و همچنین به معنای آموزگار یعنی کسی که در یک حرفه یا در شاخه‌ای از دانش مهارت داشت؛ و در نهایت در کاربردی قدیمی‌تر به هر وسیله و اسباب مکانیکی گفته می‌شد که در موارد خاص و اضطراری کارگشا بوده و مشکل را حل می‌کرده است (بنگرید به:

پسچیدگی‌های پدیده‌های اجتماعی در عصر نوین از سوی دیگر می‌باشد. در مبحث دکترین‌ها و قواعد حاکم بر زیست شخصی و اجتماعی با سه سؤال در مقام پاسخ به چیستی؟ چرایی؟ و چگونگی؟ مسئله مواجه هستیم. در این زمینه دو سؤال اول یعنی حوزه چیستی و چرایی مربوط به حوزه فلسفه می‌باشد و سؤال سوم، یعنی چگونگی مواجهه با مسئله مورد نظر وارد حوزه مدیریت یعنی عرصه عمل می‌شویم. به طور مثال در مقام پاسخ به سوال اینکه جرم چیست، دکترین‌های متعددی ارائه شده است که بیشتر ناظر به حوزه فلسفه جرم و نظریه پردازی در این زمینه می‌باشد و به همین نسبت در مقام پاسخ به سؤال اینکه چرا جرم ایجاد می‌شود، عمدتاً وارد مباحث فلسفه چرایی جرم و نظریات مربوط به آن می‌شویم، اما در مقام پاسخ به اینکه چگونه باید با جرم مواجهه کرد، حوزه عمل و مدیریت موضوعیت دارد. در مقام طرح سؤال و پاسخ به سؤالات اول و دوم مباحث و پژوهش‌های گسترده‌ای انجام گرفته است، اما این پژوهش در مقام تبیین چگونگی مواجهه با جرم از طریق تدقیق و تبیین طبقه‌بندی و عیارسنجی آلیاژ جرم می‌باشد تا با شناخت دقیق‌تر پدیده‌ها، شرایط مبارزه مؤثرتری فراهم شود.

برای این منظور، مطابق دکترین در مقام چگونگی، با الگوپذیری از سایر حوزه‌ها اقدام به تبیین سطوحی می‌نماییم که برای تحقق اهداف، لازم و ضروری است. مطابق این رویکرد

<https://en.wiktionary.org/wiki/doctor#Latin> در تمامی این ترم، تحصیل یک اصل یا آموزه یا اصول و آموزه‌هایی که متأثر از تجربه، آزمایش و تکرارپذیری برای رفع یک مانع یا حل مسئله‌ای حاصل شده و سپس آموزش این اصول و آموزه‌ها و راهنما قرار دادن این آموزه‌ها یک وجه مشترک بنیادین در تمام این دوران می‌باشد. در دوره‌های مؤخر نیز دکترین به معانی یک انگاره یا عقیده، خصوصاً در موضوعات فلسفی و الهیات، مجموعه‌ای از انگاره‌های سیاسی یا دینی که توسط گروه خاص آموخته و پذیرفته شده‌اند (بنگرید به: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/doctrine>) و به عنوان یک باور یا نظامی از باورهای معتبر که توسط گروه‌ها و مدارس پذیرفته می‌شوند آمده است (بنگرید به: <https://www.vocabulary.com/dictionary/doctrine>). از خصوصیات دکترین این است که اصول و عقاید آن با عمل توأم است و حقایق نظری محض نیست. به همین جهت می‌گویند فرق بین دانش و دکترین این است که «دانش مشاهده و تبیین و تفسیر می‌نماید و دکترین حکم می‌کند و دستور می‌دهد و بکار می‌بندد» (بنگرید به: صلیبیا، ۱۳۷۹: ۱۰).

همچون سایر علوم از جمله مدیریت استراتژیک، سطوح سه گانه‌ای برای تحلیل هر پدیده لحاظ می‌شود که شامل سطح استراتژیکی، سطح تاکتیکی و سطح تکنیکی می‌باشد. این روند با اندک اختلافی در ادبیات جرم‌شناسی نیز به نحوی مورد پذیرش قرار گرفته است، به طوری که در سطح‌بندی جرائم، الگوهای متعددی ارائه شده است. از جمله این الگوها می‌توان به سطح‌بندی جرائم توسط «فرانک نوباخ»^۱ اشاره کرد. به اعتقاد وی در حوزه جرم‌شناسی بالاخص در جرایم بین‌المللی، جرائم در سه سطح میکرو یا خرد، مزو یا سطح متوسط و ماکرو یا سطح کلان قابل تمایز می‌باشند. سطح کلان یا ماکرو^۲ از نظر وی معطوف به سیستم عدالت کیفری یا ایدئولوژی حاکم بر آن جامعه و به تبع آن حاکم بر قوانین و سیستم جنایی است. از این رو، سطح کلان از اهمیت بالایی برخوردار است، چراکه جرائم سازمانی یا فردی معمولاً ناشی از تحریک یک سیستم یا مشروعیت بخشیدن و یا تحمیل خشونت از جانب آنان می‌باشد. به بیان دیگر، این سیستم سیاسی یا ایدئولوژیک یا یک مرام سیاسی خاص می‌باشد که انسانی را به عنوان دشمن تعریف می‌کند و آن را در لیست سیاه قرار می‌دهد. سطح متوسط یا مزو^۳ از نظر وی، شامل مبحث گروه‌ها و سازمان‌های جنایی می‌شود، که در واقع در این حوزه مدیریت جرم مسئله اصلی به شمار می‌رود. به بیان دیگر، در سطح متوسط، عملکرد گروه‌ها و سازمان‌ها مورد نظر است، زیرا در این حالت گروه‌ها یا سازمان‌ها به طور منظم دارای سلسله‌مراتب ساختاری سازمان یافته شده‌اند. در این سطح، مدیریت و آموزش نیروهای تحت نظر موضوع اصلی است. در نهایت در تبیین سطح خرد یا میکرو،^۴ وی با بکارگیری واژه «اندیویژوال»^۵ صراحتاً به فردی بودن جرم در این سطح اشاره می‌کند. به عقیده وی، سطح خرد یا میکرو به انگیزه‌های فردی مانند تفریح، حرص و طمع، تعصب سیاسی، علائق شغلی، بی‌فکری و نظایر آن در مورد یک شخص مجرم اشاره دارد. به تعبیر دیگر در این سطح تفرد و فردیت موضوع اصلی را به خود اختصاص می‌دهد و

-
1. Frank Neubacher.
  2. macro-level.
  3. meso-level.
  4. micro-level.
  5. Individual.

می‌توان افراد را از مناظر مختلف از جمله انگیزه و شرایط روانی و عوامل دیگر طبقه‌بندی کرد (Geneuss & Jeßberger: 2020: 25). گذشته از طبقه‌بندی فوق، سطح‌بندی‌ای که مورد نظر ما می‌باشد دارای خصیصه جامع‌نگری و کل‌نگری ویژه‌ای می‌باشد که برخی از نواقص الگوهای مطرح‌شده را پوشش می‌دهد. در ادامه به تشریح این سطوح خواهیم پرداخت.

۱-۱. سطح استراتژیک

بخش عمده قانونگذاری‌ها اعم از قوانین اساسی و قوانین عادی در هر کشور ریشه در مبانی ایدئولوژیک حاکم بر آن جامعه دارد. نوع نگاه هر ایدئولوژی به انسان، نظام هستی و ابزار معرفت‌شناسی در یک چارچوب کلان‌تصوری، عناصر اصلی و مبنایی در تولید ارزش‌ها و ضد ارزش‌هایی است که قانونگذار را برای پاسداشت این ارزش‌ها و مقابله با تجاوز به آنها مجاب به جرم‌انگاری، کیفر‌گذاری و یا جرم‌زدایی و کیفرزدایی از یک رفتار خاص می‌کند. از این رو، برنامه‌ریزی‌های استراتژیک^۱ در واقع انعکاس‌دهنده ارزش‌های حاکم بر هر جامعه است و به همین جهت جهان‌بینی‌ها، اعتقادات و سنت‌های جامعه در برنامه‌ریزی استراتژیک منعکس می‌شود (مبینی دهکردی و سلمانپور خویی، ۱۳۸۰: ۱۸۷-۲۰۲). از طرفی به اعتقاد بسیاری از پژوهشگران، ایدئولوژی و مکتب بیشترین ارتباط و نزدیکی را با واژه دکتترین دارد. به طور مثال در عصر مسیحیت، دکتترین به آموزه‌ها و اعتقادات آیین مسیحیت اطلاق می‌شد. پر واضح است که ایدئولوژی‌ها، مجموعه افکار و پندارهای نسبتاً سازمان‌یافته‌ای

---

۱. از حیث اتمولوژی و ریشه‌شناسی، واژه استراتژی از ریشه یونانی Strategos به معنای ژنرال ارتش گرفته شده است. در این دوره Stratos به معنای ارتش و پسوند ago به معنای هادی و هدایتگر بکار برده شده است (شایان‌مهر، ۱۳۷۷: ۱۴۶). استراتژوس، در واقع لقب رهبران ارتش یونان باستان بوده است (لطفیان، ۱۳۸۷: ۱۲). با توجه به معنای ریشه‌ای این واژه باید گفت استراتژی و سطح استراتژیک بیانگر جایگاه تصمیم‌سازان و رهبران نظامی می‌باشد که در سده اخیر دامنه تعریف آن از فرماندهی و هدایت نظامی به سطح تصمیم‌سازان کلان در تمامی عرصه‌های یک جامعه ارتقا یافته است. لذا استراتژی دربردارنده کلیت جامع و تصمیم‌سازی عالی‌ترین مقام یا مقامات جامعه برای حفظ امنیت و رسیدن به اهداف مورد نظر آن جامعه می‌باشد؛ به تعبیر دیگر، محیط اقدام در عصر حاضر در این تلقی از حوزه خاص (حوزه نظامی) به کلیت نظام حاکم در عالی‌ترین سطح ارتقاء یافته است.

هستند که شیوه عمل و روابط اجتماعی را در تمامی سطوح برای پیروان خود تبیین می‌کنند (دوورژه، ۱۳۸۰: ۱۰۸-۱۰۹). البته باید خاطر نشان کرد که منظور از ایدئولوژی اعم از ایدئولوژی‌های مذهبی به معنای اخص و ایدئولوژی‌های ساخته بشری می‌باشد. در عمل نیز می‌توان گفت عالی‌ترین سطح استراتژیکی، تصمیم‌سازی‌ها و قانونگذاری‌ها متأثر از یک نوع ایدئولوژی است، هرچند می‌توان گفت در یک گام بالاتر از ایدئولوژی‌ها مبحث پارادایم‌ها وجود دارد. با این توضیح که هر پارادایم ممکن است دارای ایدئولوژی‌های متعددی در درون خود باشد. از این رو باید در دیده وسیع‌تر و کلان‌تر، مبحث نخست استراتژی و تصمیم‌گیری‌ها و قواعد ذیل آن را در چارچوب‌های «تصوری و پارادایمی» به شمار آورد. برای ایجاد تقارب ذهنی دقیق‌تر می‌توان گفت یک رفتار خاص ممکن است در یک چارچوب تصوری و پارادایمی مباح و جایز شمرده شود، اما همان رفتار در پارادایم دیگر، یک رفتار مجرمانه به شمار رفته و برای آن مجازاتی در نظر گرفته شده باشد. از این رو، می‌توان گفت برخی از جرائم ریشه در چارچوب‌های تصوری آن جامعه دارند و به همین جهت در عرصه جرم‌شناسی از آن به «نسبی بودن جرائم» یاد می‌شود. به تعبیر دیگر، پذیرش یا عدم پذیرش یک پارادایم و یا یک ایدئولوژی ممکن است از موجبات جرم‌زدایی و یا جرم‌انگاری یک رفتار خاص به شمار رود. چارچوب‌های تصوری و پارادایمی کلان، که ایدئولوژی‌ها نیز ذیل آن تعریف می‌شوند دارای سطح استراتژیکی هستند. متعاقباً قوانین، قواعد و دکترین‌هایی که در این عرصه مورد توجه می‌باشند ناظر به همین حوزه هستند. به طور مثال، در چارچوب تصوری و پارادایمی اومانسیم، دکترین «لسه فر»^۱ یا «بگذار هرچه می‌خواهد بکند» پیامدها و رهاوارگی‌هایی را ایجاد می‌کند که از جمله جدیدترین این پیامدها می‌توان به قانونی شدن ضمنی روابط جنسی با محارم پس از رسیدن به سن ۱۸ سالگی در لوای حمایت از کودکان و انحصار حمایت کیفری یا ممانعت از سوءاستفاده جنسی کودکان زیر ۱۸ سال توسط کشور فرانسه در سال جاری میلادی اشاره کرد،^۲ در صورتی

1. laissez-faire.

۲. قانونگذار فرانسه در قانون ۲۱ آوریل ۲۰۲۱ برای حمایت از خردسالان در برابر جنایات و جرائم جنسی و در برابر محارم برای محافظت بهتر از کودکان، قانون جرائم جنسی جدیدی ایجاد نمود که مطابق آن هیچ بزرگسالی نمی‌تواند

که این رفتار در پارادایم تئوایسم یا خدامحوری و به طور اخص در ادیان ابراهیمی و اسلام دارای حرمت و مستوجب کیفر شدید است. بنابراین، هر پارادایمی دارای قوانین، قواعد و دکترین‌های متقارن با عقاید، ارزشها و آداب و رسوم آن جامعه می‌باشد. بر همین اساس تصویب برخی از قوانین که در تعارض با دکترین‌های استراتژیکی- پارادایمی است خود می‌تواند عامل جرم‌زدایی یا جرم‌انگاری در برخی از رفتارها باشند.

۲-۱. سطح تاکتیکی

دومین سطح در پاسخ به چگونگی طرح‌ریزی جامع در روند دکترینال، سطح تاکتیکی می‌باشد. این واژه از کلمه یونانی «تاکتیکا»^۱ به معنی هنر و فن آراستن و حرکت سپاه یا تجهیزات جنگی بر علیه دشمن و استفاده از آنها در صحنه‌های نبرد گرفته شده است (لطفیان، ۱۳۸۷: ۹). به عبارت دیگر، تاکتیک در عرصه نظامی، فن جنگ و راهنمایی سپاه در نبرد با دشمن است، در سایر حوزه‌ها نیز تاکتیک، روش‌هایی از کار و برنامه‌ریزی است که در کوتاه مدت و منطبق بر استراتژی تحقق می‌یابد (شایان مهر، ۱۳۷۷: ۹۶). به بیان دیگر، تاکتیک به منزله مدیریت و راهبری عرصه اجراء و عمل می‌باشد.^۲ در انطباق‌سازی این سطح

به رضایت جنسی کودک که زیر ۱۵ سال است یا در مورد محارم زیر ۱۸ سال باشد استناد کند. قانون مذکور در ۲۲ آوریل ۲۰۲۱ در روزنامه رسمی قانون به شماره ۲۰۲۱-۴۷۸ با هدف حمایت از خردسالان در برابر جرائم و جرایم جنسی و همچنین در برابر تجاوز جنسی محارم منتشر شد
(<https://www.legifrance.gouv.fr/eli/loi/2021/4/21/JUSX2103172L/jo/texte>).

1. Taktika.

۲. تصور عمومی آن است که وقتی که قاعده‌ای در میدان منازعات که سخت‌ترین میداین می‌باشد جواب می‌دهد، قطعاً در سایر حوزه‌ها نیز می‌توان به عنوان یک دکترین از آن استفاده نمایند. در عصر جدید نیز ایالات متحده آمریکا جهت مدیریت جهان، مبنا و پایه سلطه خود را بر حوزه نظامی گذاشته است، به نحوی که عمده نهادهای این کشور ذیل حوزه نظامی تعریف می‌شوند و حتی فراتر از این، پس از جنگ جهانی دوم، وزارت دفاع آمریکا تجربیات خود را در قالب روش «برنامه‌ریزی استراتژیک» تدوین کرد و آن را در برنامه آموزش افسران ارشد خود جای داد. این ایده با بکارگیری فرماندهان برجسته نظامی در صنایع از جمله استخدام ژنرال مک نامارا در شرکت بزرگ فورد [که نماد صنعت آمریکا می‌باشد] به دنیای کسب کار و صنعت راه یافت و منشاء تحولات مهمی در این حوزه‌ها گردید (غفاریان و احمدی، ۱۳۸۱: ۳۱-۲۸).

از دکترین‌ها به مبحث جرم‌شناسی و طبقه‌بندی جرائم باید گفت، برخی از اقدامات مجرمانه در صورت وجود مشارکت جنایی و اقدامات مجرمانه گروهی محقق می‌شود؛ از این رو، در این سطح جرائمی مورد نظر می‌باشد که واجد مشارکت مجرمین، وجود سلسله‌مراتب سازمان‌یافته و رهبری باشد که در این صورت با جرائم تاکتیکی مواجه می‌باشیم. این دسته از جرائم را می‌توان به دو دسته کلی جرائم تاکتیکی دولتی که با مشارکت اشخاص حقوق عمومی و کارکنان دولتی محقق می‌شود و جرائم تاکتیکی غیردولتی که با مشارکت اشخاص حقوق خصوصی و اشخاص حقیقی غیردولتی محقق می‌شود تقسیم‌بندی نمود. از جمله معیارهایی که موجب تمایز دسته‌بندی دوگانه فوق می‌گردد، می‌توان به قابلیت دسترسی اشخاص حقوق عمومی و کارکنان دخیل در آن به رانت‌های متعدد از جمله رانت اطلاعاتی اشاره کرد که این گونه دسترسی علی‌الاصول به واسطه محرمانگی در دسترس اشخاص حقوق خصوصی و اشخاص حقیقی قرار ندارد. همچنین، در برخی از جرائم مدیریتی نیاز به مشارکت مجرمانه دستگاه‌های متعدد دولتی می‌باشد، به طور مثال برای وقوع جرم زمین‌خواری در مقیاس وسیع، نیاز به مشارکت مجرمانه دستگاه‌های متعدد دولتی از طریق مدیران ارشد یا کارمندان ارشد نهادها و سازمان‌های دولتی از جمله سازمان ثبت اسناد و املاک، شهرداری، فرمانداری یا بخشداری محل وقوع جرم و سایر ساختارهای دولتی از این دست می‌باشد. در بخش غیردولتی و اشخاص حقیقی نیز با جرائم مدیریتی از سطح خرد مانند دسته‌های کوچک تبهکاری تا سطح کلان یا ابرسازمان‌های مجرمانه و مافیای مجرمانه مواجه می‌باشیم.

۱-۳. سطح تکنیکی

سطح تکنیکی یا تکنولوژیکی، آخرین سطح در نظام طرح‌ریزی دکترینال جهت رسیدن به پاسخ چگونگی مواجهه با یک پدیده می‌باشد. تکنولوژی در این پژوهش دارای دو وجه می‌باشد. نخست مقصود از آن سطح فردی - انسانی می‌باشد که می‌تواند موضوع مطالعه و از طرفی از عناصر طرح‌ریزی جامع برای تحقق اهداف تلقی شود. به تعبیر دیگر، در نظام طرح‌ریزی و در پایین‌ترین سطح آن، افراد و اشخاص حقیقی موضوعیت دارند. در مباحث

حقوق کیفری نیز عمده مباحث معطوف به همین سطح می‌باشد. وجه دیگر تکنولوژی معطوف به معنای اخص آن می‌باشد که از آن به فناوری نیز تعبیر می‌شود. در این زمینه هم می‌توان گفت، ظهور و بروز تکنولوژی‌ها بالاخص در عصر جدید زمینه‌ساز تحولات عمده‌ای در جوامع بشری شده است. مطابق نظریات ارائه شده در حوزه فلسفه تکنولوژی، به استثناء اندک اندیشمندانی که قائل به خنثی بودن تکنولوژی در تاثیرگذاری بر عرصه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، امنیتی و بهداشت و سلامت جسمی و روانی انسان‌ها می‌باشند،^۱ غالب اندیشمندان معتقدند که تکنولوژی بر حیات و محیط‌های پیرامونی انسان به طور مستقیم یا غیرمستقیم در کنار آثار مثبتی که دارد، دارای آثار سوء و مخربی نیز می‌باشد.^۲

---

۱. از جمله این اندیشمندان می‌توان به برنشتاین اشاره کرد، به اعتقاد وی: «ما گرایش داریم که فناوری را امری فی نفسه خنثی تصور کنیم. همه چیز وابسته به این است که چگونه فناوری را بکار بندیم. همه چیز در گرو آن است که چگونه فناوری‌هایی را که در دسترس ماست آزادانه بکار بندیم. گمان می‌رود که فناوری باید ابزاری خنثی یا وسیله‌ای برای دستیابی به اهداف انسانی باشد؛ حال این اهداف هرچه می‌خواهند باشند». به گفته دن آیدی، چنین تعریفی مستلزم آن است که فناوری صرفاً اختراع فاعلی باشد که به مثابه ابزاری خنثی عمل می‌کند. لذا تصمیم‌گیری‌های مهندسان و دانشمندان فارغ از تأثیر عوامل بیرونی است و انتخاب ابزارها تنها به ملاحظات فنی وابسته است. منافع و باورهای انسانی در تصمیمات فناورانه خنثی و بی‌ارزش است و فناوری از نظر فرهنگی، اخلاقی و سیاسی بی‌طرف است؛ یعنی وسایلی عرضه می‌نماید که خارج از نظایر ارزشی محلی هستند و می‌توان آنها را بی‌طرفانه در خدمت شیوه‌های زیستی کاملاً متفاوت بکار گرفت (پیکانی و نصر اصفهانی، ۱۳۹۷: ۴۹-۷۷).

۲. متفکران فلسفه کنترل دوره روشنگری این ایده را که فناوری غالباً امری خیر است نقد کرده‌اند. آنان بر ماهیت منفی و مخرب فناوری تأکید می‌کردند و این فرضیه را مطرح ساختند که بشریت به جای آنکه با استفاده از فناوری آزاد شده باشد، تابع آن شده است. آنان همچنین ادعا کردند که انسان کنترل فناوری را از دست داده و فناوری اکنون مطابق با منطق خاص خود توسعه می‌یابد و فرایندهای عقلان سازی، یک‌دست‌سازی، از خودبیگانگی و مصرف‌پوچ به جای آنکه کیفیت زندگی را بهبود بخشد، اغلب آن را بدتر می‌کنند. در ادامه این روند، تقریباً از دهه ۱۹۲۰ تا دهه ۱۹۸۰، رویکرد یا مجموعه‌ای از رویکردهای مرتبط به یکدیگر بر فلسفه فناوری غلبه داشتند که اکنون می‌توان آن را با عنوان فلسفه فناوری کلاسیک متمایز کرد. سنت کلاسیک بر تبعات فناوری مدرن رویکردی نقادانه به موضوع اتخاذ می‌کرد و بر این ایده بود که فناوری مدرن به شیوه‌های متعددی زیان‌بار است. لذا معتقدند که ما در برابر فناوری فراگیری که خودمان آن را ساخت‌ایم ناتوانیم و در واقع بنده آن شده‌ایم. ممکن است انسان‌ها توسعه فناورانه را آغاز کرده باشند، اما فناوری خودمختار شده و فراتر از آن رفته که بتوانیم فردی یا جمعی آن را کنترل کنیم. پس فناوری‌ها نه تنها خودگردان شده‌اند، بلکه زندگی ما را نیز هدایت و کنترل می‌کنند (پیکانی و نصر اصفهانی، ۱۳۹۷: ۴۹-۷۷).

به طور مثال دانشمندان^۱ ITF که شاخه‌ای از امپریال کالج لندن می‌باشند با الهام از جدول تناوبی عناصر شیمیایی، جدولی دوره‌ای از تکنولوژی‌های آزردهنده و اخلاص گر را زیر نظر ریچارد واتسون^۲، بزرگترین آینده‌پژوه حال حاضر جهان غرب که ترندهای آینده‌پژوهی سازمان ملل را نیز تدوین کرده، تهیه کرده‌اند، تا پیشرفت‌های تکنولوژیکی ناخوشایند و نامحسوس را به نمایش بگذارند. به این جهت مباحث ناظر بر سطح تاکتیکی، بالاخص تحلیل تکنولوژیکی ناظر بر جدول ارائه شده توسط امپریال کالج لندن که به بررسی تکنولوژی‌های اخلاص گر پرداخته می‌تواند به عنوان یک موضوع مطالعاتی مورد توجه قرار گیرد.

۲. تبیین طبقه‌بندی آلیاژ جرم در پرتو عیارسنجی نوین از جرم

طبقه‌بندی جرائم محصول تحقیق مداوم درباره خصوصیات مشترک جرائم و تلاش برای یافتن سیمای کلی آنها می‌باشد. هر یک از این تقسیمات معرف بارزترین وجوه تشابه جرائم با یکدیگر و تمایز آنها با سایر جرائم می‌باشد، لذا هدف از طبقه‌بندی جرائم تعیین نظام حقوقی جرم، چگونگی بکار بستن قواعد این نظام اعم از شکلی و ماهوی است. از این رو، جرائم را می‌توان به صورت‌های گوناگون طبقه‌بندی کرد و احکام هر طبقه را جدا بررسی کرد. در دانش جرم‌شناسی نیز همانند حقوق کیفری و حقوق اسلامی، بحث از طبقه‌بندی جرائم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. بعضی از جرم‌شناسان حدود هزار عنصر یا رکن را تشخیص داده و بر آن اساس جرائم را طبقه‌بندی نموده‌اند. به عنوان مثال عنصر خشونت را در نظر گرفته و جرائم را به خشونت شدید، خشونت خفیف، خشونت روانی، خشونت جسمانی، خشونت مالی و خشونت زیست‌محیطی و سایر جرائمی از این دست تقسیم‌بندی کرده‌اند، که این امر خود تنوع جرایم را نشان می‌دهد. تنوع جرائم به خاطر قدرت خلاقیت و تجسم بالای انسان‌ها است، لذا این تنوع تفکر و تنوع انسان‌ها، تنوع اعمال و همچنین تنوع در جرائم را فراهم می‌آورد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۷: ۴۲۱).

---

1. Imperial Tech Foresight.

2. Richard Waton.

با آغاز و اوج‌گیری عصر صنعتی، صنایع و ابزارالات صنعتی که نماد این عصر به شمار می‌روند، موجب القاء یک تقسیم‌بندی دوگانه در تمامی عرصه‌ها گردیدند. به تعبیر دیگر در این عصر با توجه به تقسیم‌بندی صنایع به دو دسته صنایع خرد و صنایع سنگین و نظایر آن، به نظر می‌رسد متأثر از این برداشت در حقوق کیفری نیز جرائم در یک طبقه‌بندی کلی به جرائم خرد و کلان تقسیم‌بندی شده‌اند. علیرغم محاسنی که بر آن مترتب است باید اذعان داشت که این تقسیم‌بندی بخش اندکی از جرایم را شامل جرائم خرد می‌داند و بخش عظیم دیگر را در دسته دوم یعنی جرایم کلان قرار می‌دهد، حال آنکه قرار گرفتن حجم بسیار بالای جرایم در این بخش خالی از اشکال نیست. از این رو، لازم است در عصر فرانوگرایانه^۱ حاضر با توجه به مقتضیات پیش‌رو و لزوم تمایز دقیق‌تر این دسته از جرائم، طبقه‌بندی جدید و مناسبی ارائه گردد. لذا در ادامه، نخست به تقسیم‌بندی رایج در عصر صنعتی و محاسن و معایب آن می‌پردازیم و سپس به ارائه الگوی جدیدی از تقسیم‌بندی جرایم و آلیاژ هر یک از آنها در عصر فرانوگرایانه (فراصنعتی) خواهیم پرداخت.

۲-۱. بررسی آلیاژ جرائم در عصر صنعتی

با شنیدن واژه جرم، عموماً اعمال مجرمانه بزرگی مانند قتل، تجاوز به عنف، سرقت مسلحانه، کلاهبرداری، اختلاس و جرایمی از این دست در ذهن عموم متبادر می‌شود. این در حالی است که تعداد زیادی از بی‌نزاکتی‌های اجتماعی مانند سوار شدن بدون بلیط به وسائل نقلیه عمومی، رانندگی بدون پروانه، مزاحمت و نظایر آن، که هر روزه در اطراف ما اتفاق می‌افتد، عمدتاً مورد توجه قرار نمی‌گیرند (نوروزی، ۱۳۸۴: ۲۵۷-۲۷۷). تنشی که این گروه از جرائم در جامعه ایجاد می‌نمایند شدید نبوده و قبح انجام این اعمال نیز نزد شهروندان در مقایسه با جرائم مهمی چون قتل و کلاهبرداری زیاد نیست، مرتکبین این قبیل جرایم نیز به اندازه مجرمین جرایم مهم مورد سرزنش توده مردم قرار نمی‌گیرند. با وجود این، برخی از این انحرافات و کجروی‌ها بنا بر مصلحت‌هایی چون خاستگاه مذهبی یا بنا بر دغدغه‌های فرهنگی

---

۱. برای آشنایی با خصوصیات این عصر مراجعه شود به: شاملو، باقر و کاظمی جویباری، مهدی (۱۳۹۴)، «پست‌مدرنیسم و بازاندیشی مفهوم جرم»، فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، شماره ۱۲.

شهروندان، حسب مورد جرم‌انگاری شده‌اند.^۱ از این رو، این دسته از جرائم را «جرائم خرد» نامیده‌اند (جوامر، ۱۳۸۶: ۷۱-۹۱). به اعتقاد برخی از پژوهشگران، این دسته از جرائم را باید در زمره «جرائم مانع» به شمار آورد که اصولاً برای پیشگیری از سایر جرائم سنگین‌تر جرم‌انگاری می‌شوند (اسفندیاری و نورپور، ۱۳۹۶: ۵۶-۷۶).

برای شناسایی جرائم خرد ابتدا باید به این نکته اشاره کرد که یکی از انواع طبقه‌بندی جرائم، طبقه‌بندی آنها بر اساس مجازات و شدت جرم ارتكابی است. طبقه‌بندی جرائم تابعی از دو عامل اصلی شدت جرم ارتكابی و همچنین میزان قابل سرزنش بودن مرتکب می‌باشد. در خصوص شدت ناشی از جرم نیز عواملی از قبیل نوع، ارزش یا منفعت مورد تعرض، میزان آسیب، شرایط زمانی و مکانی و کیفیت انجام جرم دخالت دارند. یکی از راه‌های تشخیص جرائم خرد و شاید مهم‌ترین روش برای تفکیک این جرائم از جرائم بزرگ‌تر، توجه به میزان مجازات تعیین شده از سوی قانونگذار و طبقه‌بندی ارائه شده در قوانین کیفری است. با این تفاسیر جرائم خرد را می‌توان جرایمی دانست که اولاً باعث اختلال در نظم عمومی می‌شوند و از نظر تعداد نیز (مثل اعتیاد، ولگردی و تکدی‌گری) حوزه وسیعی را شامل می‌شوند و در دراز مدت، آثار مخربی برجای می‌گذارند. ثانیاً دارای ضمانت اجرای خفیف از جمله حبس کوتاه مدت یا جزای نقدی اندک می‌باشند (اسفندیاری و نورپور، ۱۳۹۶: ۵۶-۷۶). اما در مقام تعریف و تمیز جرائم خرد باید متذکر شد که رویه کشورهای مختلف در این زمینه متفاوت است. بعضی از کشورها به دسته‌بندی و رتبه‌بندی کلی قوانین اتکاء کرده و جرائم شدید و خرد را بسته به میزان مجازاتی که در قانون مشخص شده تفکیک می‌کنند. برخی دیگر از کشورها صرف نظر از رتبه‌بندی قانونی، بر اساس گستره، آثار عینی و میزان خسارات، جرائم را رتبه‌بندی می‌کنند. به طور مثال در انگلستان، جرائم به دو دسته جرائم اختصاری یا خرد^۲ و جرائم شدید^۳ تقسیم می‌شوند. از جمله جرائم خرد یا اختصاری در این

۱. از جمله این انحرافات و کجروی‌ها که از طرف قانونگذار جرم‌انگاری شده‌اند می‌توان به تکدی‌گری، کلاشی و ولگردی موضوع ماده ۷۱۲ قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات اشاره کرد.

2. summary offence.
3. serious offences.

بازنگری در طبقه‌بندی جرائم در پرتو عیارسنجی نوین از جرم؛ اسماعیلی آذر و دیگران | ۱۴۳ |

کشور می‌توان به برداشتن بدون رضایت و سرقت وسیله نقلیه، رانندگی بدون گواهینامه و تخریب کم‌ارزش اشاره کرد. در کانادا نیز جرائمی خرد محسوب می‌شوند که مجازاتشان حداکثر ۶ ماه حبس یا جریمه کمتر از ۵۰۰۰ دلار داشته باشد. متأثر از چنین رویکردی در آمریکا، دپارتمان تحقیقات جنایی (پلیس آگاهی) در قلمرو هر ایالات خدمت می‌کند و پلیس فدرال (FBI) صرفاً به جرائم فدرال و در سطح ملی و مسائل مربوط به امنیت داخلی و بعضاً فرامرزی آمریکا می‌پردازد (بیابانی و صابری تولایی، ۱۳۹۵: ۲۵-۴۱). در غالب فرهنگ لغات حقوقی نیز جرم خرد عبارت است از «جرائمی که دارای مجازات حبس کمتر از یک سال یا جزای نقدی اندک هستند»، هرچند شیوع این جرائم زمینه و مقدمه بی‌قانونی و بی‌فرهنگی در جامعه را فراهم می‌سازند، به گونه‌ای که پرداختن به این جرائم باعث ظهور تمهیداتی تحت عنوان پنجره‌های شکسته با جلوه عملی تسامح صفر توسط نومحافظه‌کاران آمریکا شد (بوعذار و عباسی، ۱۳۹۹: ۲۹-۴۸). این نظریه تحولی شگرف در نحوه عملکرد پلیس به وجود آورد که از آن به عنوان «انقلاب آبی» یاد می‌شود. منظور از انقلاب آبی، اقدامات شدید پلیس آمریکا علیه جرایم خرد بود که منجر به کاهش جرم در نیویورک و چند شهر دیگر گردید و بعداً الگویی برای پلیس سایر کشورها گردید (اسفندیاری و نورپور، ۱۳۹۶: ۷۶-۵۶). از جمله این سیاست‌ها، تقسیم کار مشخصی بین واحدهای مختلف پلیس می‌باشد. مطابق این شیوه، در حال حاضر عمدتاً در اکثر جوامع، تحقیقات پرونده‌های جرائم سبک یا خرد به نیروهای معمولی پلیس (غالباً موسوم به پلیس گشت- معادل کلانتری ایران) و تحقیقات در خصوص جرائم سنگین و شدید به «اداره تحقیقات جنایی» یا پلیس آگاهی (C.ID) واگذار می‌شود (بیابانی و صابری تولایی، ۱۳۹۵: ۲۵-۴۱).

با وجود این، در قوانین موضوعه جمهوری اسلامی ایران، تعریفی از جرائم خرد و کم‌اهمیت ارائه نشده است (آخوندی، ۱۳۷۹: ۱۳-۱۸). به اعتقاد برخی از پژوهشگران در جرائم مستوجب حد، ارزش‌ها و قواعد الهی قطع نظر از شدت مجازات‌های مقرر در قانون مانع از آن است که جرائم این بخش را مشمول جرائم خرد تلقی کنیم. همچنین، در جرائم مستوجب قصاص نیز با توجه به نوع جرم که قتل یا صدمات عمدی جسمانی است، این دسته از جرائم

نیز مشمول جرائم خرد نمی‌باشند. در حوزه جرائم مستوجب دیات نیز اعتقاد ایشان بر عدم شمول و سرایت جرائم خرد به این بخش است. اما در جرائم مستوجب تعزیر با توجه به تعریف رایج از جرائم خرد، یعنی جرائم با مجازات حبس کوتاه مدت و یا جزای نقدی اندک، گروهی قائل بر قرار گرفتن جرائم تعزیری درجه ۷ و ۸ در زمره جرائم خرد می‌باشند (نوروزی، ۱۳۸۴: ۲۵۷-۲۷۷). برخی دیگر با توجه به مواد ۳۹، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۸۱، ۸۲ و ۱۱۵ قانون مجازات اسلامی معتقدند که جرایمی که مجازات‌های تعزیری آنها درجه شش، هفت و هشت است، جرایم خرد و سبک محسوب می‌شوند. از این رو، در موارد متعددی با مرتکبان این گونه جرایم با رویکرد مداراگرایی برخورد می‌شود. در پایان باید گفت، از دیدگاه حقوق کیفری ماهوی، قواعد مربوط به تشدید مجازات در اثر تکرار و تعدد در مورد بعضی از مجازات جرائم خرد وجود ندارد؛ مجازات آنها شدید و خشن نیست؛ این جرائم کثیرالوقوع هستند و با زندگی روزمره افراد ارتباط مستقیم دارند؛ مقررات تکرار جرم در مورد آنها رعایت نمی‌شود؛ معاونت در این جرائم مجازات ندارد؛ آثار تبعی ندارند؛ درخواست استرداد برای این گونه جرائم پذیرفته نیست؛ قاعده جمع مجازاتها در مورد این جرائم اجراء می‌شود؛ عنصر معنوی [عمدتاً] در این جرائم لحاظ نمی‌شود و اکثر این جرائم جنبه مادی دارند؛ مدت مرور زمان در این جرائم کمتر از سایر جرائم است. از دیدگاه حقوق کیفری شکلی نیز رسیدگی به این جرائم معمولاً بدون تشریفات و با سرعت انجام می‌گیرد. تحقیقات مقدماتی برخی از جرائم خرد توسط پلیس یا مدیر دفتر دادگاه انجام می‌گیرد و در برخی موارد (جرائم خلافی) جرائم خرد نیاز به تحقیقات مقدماتی ندارند. جرائم خرد در برخی موارد تجدیدنظرخواهی ندارند و حکم صادره قطعی است. افزون بر این، جرائم خرد واجد تمام عناصر و شرایط یک جرم هستند، البته عنصر معنوی در غالب این جرائم منتفی است (آخوندی، ۱۳۷۹: ۱۳-۱۸).

۲-۲. بررسی آلیاژ جرائم در عصر فراصنعتی

طبقه‌بندی جرایم در حقوق کیفری و جرم‌شناسی دارای اهداف مختلفی می‌باشد، اما در همه این طبقه‌بندی‌ها رسیدن به یک هدف واحد یعنی تیپ‌شناسی جرایم و مجرمین هر دسته و

ارائه راهبردی مناسب جهت پیشگیری از وقوع این جرایم موضوع اساسی به شمار می‌رود. به تعبیر دیگر، علل وقوع جرم در هر طبقه ممکن است ناشی از عوامل خاصی باشد که با شناخت این عوامل می‌توان به نحو دقیق‌تری در پیشگیری از وقوع یا تکرار آنها اقدام نمود. در طبقه‌بندی عمده و رایج جرائم به جرائم خرد و کلان، بخش اعظمی از جرائم در زمره جرایم کلان جای می‌گیرند. از طرفی در جرائم خرد با دو گونه رفتار مواجه می‌باشیم، بخشی از این رفتارها بیشتر دارای خصیصه رفتارهای ناهنجار و به تعبیری توأم با انحراف و کجروی است و برخی دیگر دارای وصف ضد هنجاری و خصیصه ضد اجتماعی و یا به تعبیری مجرمانه هستند که از منظر جرم‌شناسی نیازمند واکنش‌های متفاوتی می‌باشند. از طرف دیگر، بیشتر جرائم پیش‌بینی‌شده در دسته جرائم کلان و در یک قاب کلی دیده می‌شوند، در صورتی که در این گروه نیز تمایزات بارزی بین جرایم از حیث مرتکبین جرم، دامنه اثرگذاری جرایم در محیط و همچنین جایگاه بزه‌دیدگان وجود دارد. از این رو، به نظر می‌رسد در عصر فراصنعتی با توجه به تغییرات بنیادین در تمامی حوزه‌های زیست بشری و تحولات سیستمی اجتماعات باید تمایز جدیدی در تقسیم‌بندی‌ها ایجاد گردد تا هدف نهایی سیاست جنایی و سیستم‌های کیفری در جهت تقلیل و کنترل جرایم حاصل شود، که این امر خود نیازمند تولید ادبیات جدید متناسب با پیچیدگی‌های عصر فرانوگرایانه است. از این رو، در ادامه این بخش سعی داریم تا به مفهوم‌شناسی آلیاژ و عیارسنجی جرائم و طبقه‌بندی در سطوح آن بپردازیم.

۲-۳. طبقه‌بندی آلیاژ جرم در نظام ماتریسی

در دانش متالورژی مواد، آلیاژ یا هم‌جوشه، مخلوط یا محلول جامد فلزی متشکل از یک فلز اصلی (که آن را فلز پایه می‌گویند) با یک یا چند عنصر فلزی یا غیرفلزی است. به زبان ساده‌تر، آلیاژ ترکیبی از یک فلز با یک یا چند عنصر دیگر است که معمولاً خواصی متفاوت از عناصر تشکیل‌دهنده خود دارد. هدف از هم‌جوشه‌سازی، تغییر و بهبود خواص ماده مانند استحکام، سختی و نظایر آن می‌باشد. در برخی از آلیاژها پس از آمیخته شدن عناصر تشکیل‌دهنده، خواص تمام عناصر تشکیل‌دهنده در آلیاژ تشکیل‌شده مشاهده می‌شود،

درست مانند حل شدن نمک در آب، اما در برخی از آلیاژها، فلزها چنان درهم می‌آمیزند که آرایش ذرات آنها دگرگون شده و یک ترکیب جدیدی به دست می‌آید (هنربخش رئوف و دیگران، ۱۳۸۵: ۳). در یک برداشت در حوزه جرم نیز مشاهده می‌شود که با گذر زمان و تخصصی شدن مشاغل و به تبع آن جرائم تخصصی، با نوع جدیدی از جرائم ترکیبی و مشارکتی مواجه هستیم که پس از ادغام و ترکیب با هم، نوع خاصی از جرائم با کیفیت‌های متفاوتی از عناصر ابتدایی را ایجاد می‌نمایند. از این رو، با الهام گرفتن از این متد از تعبیر «آلیاژ جرم» استفاده می‌شود. جهت رسیدن به ادبیات پایه در مبحث آلیاژ جرم باید متذکر شد که در ادبیات پژوهشی بین‌المللی، واژگانی چون «میکرو»،^۱ «مزو»،^۲ و «ماکرو»^۳ از اصطلاحات رایج در دهه‌های اخیر می‌باشند. برخی از پژوهشگران با بکار بردن این واژگان قصد تمایز بین جرائم «خرد» و «کلان» را دارند که پیش‌تر به آن اشاره شد. برخی دیگر از پژوهشگران با بکار بردن این واژگان قصد تمایز جرائم «فردی» از جرائم «گروهی» را داشته‌اند. در این زمینه ماتسویدا،^۴ در چگونگی فرایند انتقال مجرم از سطح خرد به سطح کلان معتقد است که جرائم خرد در «سطح فردی» واقع می‌شوند. به اعتقاد وی هرگاه اقدامات فردی به نحوی با هم ترکیب شوند، نتایج سطح کلان مانند سازمان اجتماعی و ساختار اجتماعی گروهی را ایجاد می‌کنند. به تعبیر دیگر ایشان با الگوگیری از نظریات سامپسون و کلمن در نقش سرمایه اجتماعی و تاثیر آن در تشکیل گروه‌های مجرمانه معتقدند که سطح خرد یا میکرو شامل بازیگران منفرد و نقطه‌ای می‌باشند و از به هم پیوستن این نقاط یک روند خطی از افراد تشکیل می‌شود که در این حالت جرایم ماکرو یا کلان و به تعبیری جرائم گروهی ایجاد می‌شود (L. Matsueda, 2013: 1-12). ون ارپ^۵ نیز در این زمینه معتقد است که جرائم سطح خرد یا میکرو معطوف به سطح فردی می‌باشند. به عقیده وی سطح میکرو معطوف به سطح فردی و عوامل فردی مانند خودشیفتگی، حرص و طمع و

-
1. Micro.
  2. Meso.
  3. Macro.
  4. Ross L. Matsueda.
  5. Judith van Erp.

نظایر آن است و عوامل سطح متوسط یا «مزو» مربوط به سازمان‌ها و اداره آنها مانند بحث مدیریت و رهبری سازمان می‌باشد. این پژوهشگر نیز مباحث خود را در سه سطح میکرو، مزو و ماکرو ارائه نموده است (van Erp, 2018: 8-36). کریستی لوهن نیز در این زمینه معتقد است سطح خرد یا میکرو به چگونگی تأثیرات افراد مانند نقش تمایلات شخصی در وقوع جرم و روابط متقابل آنها مربوط می‌شود، اما در سطح کلان مباحث ساختارهای اجتماعی فراگیر مورد تأکید می‌باشد (Lohne, 2020: 47-77). همچنین راشل بوبا،^۱ مدیر بنیاد پلیس آزمایشگاه نقشه‌برداری از جرم، در مقاله «راهنمایی مقدماتی برای تجزیه و تحلیل جرم و نقشه‌برداری از جرایم»، سطح میکرو را سطح فردی به شمار آورده و سطح ماکرو را برای گروه‌ها بکار می‌برد (Boba, 2001: 14).

در کنار نظریات فوق، برخی دیگر از پژوهشگران به جهت «اثرگذاری متفاوت جرائم» قائل به تمایز جرائم از این حیث می‌باشند. آکرز و سلرز، در اثرشان با عنوان «نظریه‌های جرم‌شناسی، مقدمه، ارزیابی، کاربرد» معتقدند که سطح ماکرو ناظر به جنایات در سراسر جهان یا در یک جامعه می‌باشد، اما سطح میکرو، رفتارهای فردی یا رفتار مجرمانه بر گروه کوچکی از بزه‌کاران را مورد توجه قرار می‌دهد (Akers & Sellers, 2013: 2). دسته‌ای دیگر از پژوهشگران با بکار بردن این واژگان قصد تمایز جرائم ناشی از سیاست‌ها و ایدئولوژی‌های حاکم بر جوامع از سایر جرائم را در نظر داشته‌اند. در این زمینه همان گونه که اشاره شد، می‌توان به نظر فرانک نوباخر، در حوزه جرایم بین‌المللی اشاره کرد. وی معتقد است که سه سطح در جرایم بین‌المللی بالاخص جرایمی چون نسل‌کشی قابل تصور است که عبارتند از سطح کلان یا ماکرو که معطوف به سیستم عدالت کیفری یا ایدئولوژی حاکم بر آن جامعه و به تبع آن حاکم بر قوانین و سیستم جنایی می‌باشد. در سطح متوسط یا مزو، بحث گروه‌ها و سازمان‌های جنایی مورد نظر است، که در واقع در این حوزه مدیریت گروه‌های مجرمانه مسئله اصلی به شمار می‌رود و در نهایت، سطح خرد یا میکرو موضوعیت دارد که در این سطح نوباخر با بکارگیری واژه «اندیویژوال»^۲ صراحتاً به فردی بودن جرم در

1. Rachel Boba.

2. Individual.

این سطح اشاره می‌کند. به تعبیر دیگر، در این سطح تفرد و فردیت موضوع اصلی را به خود اختصاص می‌دهد و می‌توان افراد را از مناظر مختلف از جمله انگیزه و شرایط روانی و عوامل دیگر طبقه‌بندی کرد (Jeßberger & Geneuss, 2020: 25-44). همچنین، هاگان و ریچموند در تحلیل خود از نسل‌کشی در دارفور استدلال می‌کنند که در سطح کلان رقابت بر سر زمین و تقابل بین ایدئولوژی‌ها تحت رهبری دولت و یا بر سر تقابل نژادی و برتری خواهی نژادی می‌باشد، یعنی با درونی ساختن ایدئولوژی نژادپرستانه دست به اقدامات خشونت‌آمیز می‌زنند (Hagan & Richmond, 2009: 13-26). در نهایت، در راستای تبیین آلیاژ جرائم با توجه به مباحث مطروحه در این مختصر، از جهت انطباق طبقه‌بندی جرائم با پیچیدگی جوامع عصر حاضر و همچنین جهت اثرگذاری بیشتر تصمیمات در نظام مدیریتی مدرن پیشنهاد می‌شود به منظور تبیین آلیاژ جرائم، رفتارهای مجرمانه را در چهار طبقه «سوپر»، «ماکرو»، «میکرو» و «نانو»^۴ ارزیابی نماییم. با توجه به پیچیدگی‌های عصر حاضر و عصر پیش‌رو و از طرفی ادغام سیستم‌های متعدد و متنوع، جهت پاسخگویی به این پیچیدگی‌ها، ناچاریم به مثابه این درهم‌تنیدگی در مقام تبیین آلیاژ جرائم، مطالب خود را در یک نظام ماتریسی به نمایش بگذاریم. در بخش افقی این ساختار، آلیاژ جرائم را از حیث «محیط و سیل آماج جرم» لایه‌بندی می‌نماییم و در بخش عمودی این ساختار، آلیاژ جرائم را از حیث «شدت جرائم و آثار زیان‌بار ناشی از آنها» ارزیابی می‌کنیم که به شرح ذیل می‌باشد:

۱. بررسی آلیاژ جرایم «از حیث محیط و سیل آماج جرم» به شرح ذیل طبقه‌بندی می‌شوند:

۱-۱. سطح نانو؛ که مربوط به حوزه «فردی» می‌باشد، مانند قتل، سرقت، کیف‌قاپی و نظایر آن.

۱-۲. سطح میکرو؛ که مربوط به محیطی مشتمل بر تعدادی از اشخاص می‌باشد، مانند کلاهبرداری از افراد متعدد.

-
1. Super.
  2. Macro.
  3. Micro.
  4. Nano.

بازنگری در طبقه‌بندی جرائم در پرتو عیارسنجی نوین از جرم؛ اسماعیلی آذر و دیگران | ۱۴۹ |

۳-۱. سطح ماکرو؛ که مربوط به محیط عمومی نظیر یک بخش یا یک شهر می‌باشد، مانند جرم خرابکاری در تأسیسات آب و برق.

۴-۱. سطح سوپر؛ که مربوط به محیط ملی و فراملی و چارچوب‌های تصویری و پارادایمی است، مانند جاسوسی مدیران ارشد نظام به نفع دشمن یا اقدام به قصد براندازی نظام و جرائمی که در سطح ملی اختلال ایجاد می‌کنند.

۲. بررسی آلیاژ جرایم «از حیث شدت جرائم و آثار زیان‌بار ناشی از آنها» که بر این اساس جرائم طبقه‌بندی می‌شوند به:

۱-۲. جرائم نانو یا جرائم ریز؛ که بیانگر جرائم «بسیار خفیف» با حداقل مجازات ممکن و قابل الزام به تبدیل مجازات به اقدامات جایگزین حبس و سایر تدابیر ارفاقی است، مانند جرائم تعزیری درجه ۸.

۲-۲. جرائم میکرو یا جرائم خرد؛ که بیانگر جرائم «خفیف و متوسط» با مجازات خفیف و متوسط و قابلیت واگذاری اختیار به محاکم جهت تبدیل مجازات به اقدامات جایگزین حبس و سایر تدابیر ارفاقی مشروط است، مانند جرائم تعزیری درجه ۷ و ۶.

۳-۲. جرائم ماکرو یا جرائم کلان؛ که بیانگر جرائم «شدید» با مجازات متناسب با شدت جرم و آثار ناشی از آن بوده و عمدتاً با منع تبدیل مجازات به اقدامات جایگزین حبس و سایر تدابیر ارفاقی و درج سوء سابقه و محکومیت مؤثر کیفری در پرونده همراه است، مانند جرائم تعزیری درجه ۵، ۴ و ۳.

۴-۲. جرائم سوپر یا ابر جرائم؛ که بیانگر جرائم «بسیار شدید» با حداکثر مجازات در قالب سلب حیات یا حبس ابد بوده و در جرائم تعزیری موضوع ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی شامل جرائم تعزیری درجه ۲ و ۱ است.

نتیجه

نظام طبقه‌بندی جرائم به عنوان یک راهبرد در حقوق کیفری جهت تمایز جرائم بر اساس معیارهای مورد نظر، جهت حصول به یک نظام منسجم در برخورد با جرائم، متناسب با سطح زیان‌باری آنها و از طرفی ارائه راهکاری جامع، سعی در پیشگیری از وقوع جرم و تکرار آن

دارد. در این پژوهش به جهت ضرورت ارائه یک طبقه‌بندی نوین از جرائم، منطبق با توسعه علوم و پیچیدگی‌های عصر حاضر، سعی بر آن شد تا نخست پس از تبیین مفهوم دکترین و کاربرد آن، در سطح عملی به سطح‌بندی سه‌گانه پرداخته شود: سطح تکنیکی که نمایانگر سطح جرائم فنی - اجرائی می‌باشد و از طرفی در این لایه جرم به صورت فردی انجام می‌شود؛ سطح تاکتیکی که جرائم در این سطح، مشمول جرائم مدیریتی می‌شوند که شالوده تشکیل جرائم گروهی، مافیا و سندیکای جرم در این حوزه ریخته می‌شود؛ و در نهایت سطح استراتژیکی که جرائم در این سطح، جرائم تصویری (پارادایمی-ایدئولوژیکی) را دربرمی‌گرفتند که برخاسته از مبانی نظری و ایدئولوژیک هر جامعه می‌باشند. در ادامه جهت رسیدن به چارچوب نظری مطلوب، در مبحث دوم، ابتدا به طبقه‌بندی‌های رایج از جرائم در حقوق کیفری اشاره نمودیم. در ادامه، جهت نیل به یک سطح‌بندی جامع و رسیدن به آلیاژبندی جرائم، پس از بررسی مفهوم آن و طبقات ارائه‌شده از جانب پژوهشگران عمدتاً غربی، نهایتاً به ارائه دکترینی جامع‌تر از نظریات سابق در چهار سطح «نانو»، «میکرو»، «ماکرو» و «سوپر» رسیدیم. همانگونه که گفته شد این تمایز از دو حیث مورد توجه می‌باشد. نخست تمایز آلیاژ جرائم از حیث شدت آنها بر مبنای میزان آثار زیان‌بار و صدماتی که از آنها حاصل می‌شود. بر این اساس جرائم به چهار سطح «نانو آلیاژی»، «میکرو آلیاژی»، «ماکرو آلیاژی» و «سوپر آلیاژی» تقسیم می‌شدند (سطح عمودی). تمایز دیگر آلیاژ، از حیث محیط و سیبب آماج جرم می‌باشد. در این زمینه عنوان شد که جرائم برحسب اینکه آماج جرم ناظر بر وقوع جرم بر یک فرد، یا گروهی از افراد، یا بخشی از یک محیط جغرافیای انسانی و یا ناظر بر سطح ملی یا بین‌المللی باشند، به چهار سطح طبقه‌بندی می‌شدند (سطح افقی).

در نهایت از تلفیق دو مبحث فوق، در یک ساختار ماتریسی می‌توان به عیارسنجی مورد نظر از جرائم دست یافت (جدول شماره ۱). به طور مثال در سطح تاکتیکی که ناظر بر گروه‌های مجرمانه می‌باشد، نخست در ستون عمودی با چهار لایه جرائم «نانو تاکتولوژی»، «میکرو تاکتولوژی»، «ماکرو تاکتولوژی» و «سوپر تاکتولوژی» مواجه می‌باشیم. مقصود از این تمایز آن است که به طور مثال در جرائم نانو تاکتولوژیکی، کوچک‌ترین گروه‌های مجرمانه مانند گنگ‌ها یا دار و دسته‌های تبهکاری که از دو یا چند نفر تشکیل می‌شوند

حضور دارند و از طرفی سیبل آماج جرم در این وضعیت معطوف به وجود یک بزه‌دیده می‌باشد. حال در این فرض میزان آسیبی که از این اقدام گروهی حاصل می‌شود، اگر بسیار خفیف باشد آن را «نانو تاکتولوژی نانو آلیاژی» می‌نامیم و اگر میزان آسیب متوسط باشد آن را «نانو تاکتولوژی میکرو آلیاژی» می‌گوییم و به همین نسبت تا جرائم «نانو تاکتولوژی سوپر آلیاژی» مانند اقدام چند نفر برای قتل یک شخص که شدیدترین جرم واقع شده را نشان می‌دهد. بنابراین اگر در این مثال جرائم گروه ناظر بر ایراد خسارت و آسیب بر بزه‌دیدگی چندین نفر باشند، آن را «میکرو تاکتولوژی» و اگر ایراد خسارت ناظر به یک منطقه یا یک بخش یا یک شهر باشند، آن را «ماکرو تاکتولوژی»، و اگر اقدام گروه مذکور ناظر به ایراد خسارت بر منافع ملی و بین‌المللی باشد آن را باید در زمره «جرائم سوپر تاکتولوژی» به شمار آورد. هر یک از این فروض تنها با توجه به محیط وقوع جرم و سیبل آماج مجرمانه دسته‌بندی شده‌اند، که خود ممکن است دارای دامنه‌ای با آسیب‌های «بسیار خفیف یا نانو آلیاژی»، «متوسط یا میکرو آلیاژی»، «شدید یا ماکرو آلیاژی» و دامنه آسیب‌های «بسیار شدید یعنی سوپر آلیاژی» باشند، در نتیجه از تلفیق این دو می‌توان در یک لایه از سطح تاکتولوژیک به طور مثال به «جرائم میکرو تاکتولوژی نانو آلیاژی»، «میکرو تاکتولوژی میکرو آلیاژی»، «میکرو تاکتولوژی ماکرو آلیاژی» و در نهایت «میکرو تاکتولوژی سوپر آلیاژی» دست یافت.

بازنگری در طبقه‌بندی جرائم در پرتو عیارسنجی نوین از جرم؛ اسماعیلی آذر و دیگران | ۱۵۳ |

(جدول شماره ۱؛ نظام ماتریسی عیارسنجی جرائم)

در پایان با توجه به شکست نظام‌های کیفری در مدیریت و کنترل جرم و مقابله یا پیشگیری آن به نظر می‌رسد که یکی از علل مهم این ناکامی، عدم شناخت کامل از مفهوم و چگونگی طبقه‌بندی ناشی از جرم و متعاقباً عدم سیاستگذاری متناسب با هویت و ماهیت واقعی آن می‌باشد. از این رو، در این مقاله سعی شد ضمن بیان ضرورت بازنگری در طبقه‌بندی جرائم در یک خوانش جدید از جرم و دسته‌بندی‌های آن، شرایط و موجبات شناخت بهتر از پدیده مجرمانه جهت سیاستگذاری مناسب‌تر و مؤثرتر فراهم شود

Gholamreza Esmaili <http://orcid.org/0000-0002-0629-886X>
Azar

Baqer Shamlou <http://orcid.org/0000-0002-9208-1738>

Kiomars Kalantari <http://orcid.org/0000-0002-1886-1066>
Doronkola

منابع

الف) فارسی

- دوورژه، موریس. (۱۳۸۰). *جامعه‌شناسی سیاسی*. ترجمه: ابوالفضل قاضی شریعت پناه. تهران، دادگستر.
- شایان مهر، علیرضا. (۱۳۷۷). *دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی*. کتاب اول. تهران، انتشارات کیهان.
- صلیبا، جمیل. (۱۳۷۹). *واژه‌نامه فلسفه و علوم اجتماعی*. کاظم برگ نیسی و صادق سجادی. تهران، شرکت سهامی انتشار.
- لطفیان، سعیده. (۱۳۸۷). *استراتژی و روش‌های برنامه‌ریزی استراتژیک*. تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین و هاشم‌بیگی، حمید. (۱۳۹۰). *دانشنامه جرم‌شناسی*. تهران، گنج دانش.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین. (۱۳۸۱). *مباحثی در علوم جنایی؛ تقریرات درس جرم‌شناسی (کنترل جرم و واکنش اجتماعی)*. تنظیم: عباس تدین. دانشگاه امام صادق (ع).
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین. *تقریرات درس جامعه‌شناسی (جرم‌شناسی اختصاصی)*. تهیه و تنظیم: امیر حمزه زینالی. دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق، دوره کارشناسی ارشد، نیمسال نخست ۷۸ - ۷۹.

بازنگری در طبقه‌بندی جرائم در پرتو عیارسنجی نوین از جرم؛ اسماعیلی آذر و دیگران | ۱۵۵ |

هنربخش رئوف، عباس و شهسواری، حجت‌الله و زارع، ابوالفضل. (۱۳۸۵). *مبانی متالورژی فیزیکی و علم مواد*. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی صنعتی امیرکبیر. آخوندی، محمود. (۱۳۷۹). «نگرش قوه قضائیه به جرائم خرد». *مجله حقوقی دادگستری*، شماره ۳۱.

اسفندیاری، محمدصالح و نورپور، محسن. (۱۳۹۶). «پیامدها و چالش‌های مداراگرایی کیفری در جرایم خرد». *کارگاه، سال نهم، شماره ۳۹*. بوعدار، رکسانا و عباسی، عاطفه. (۱۳۹۹). «جایگاه حقوقی و حدود صلاحیت قوه قضائیه در رسیدگی به جرائم خرد خانوادگی». *فصلنامه دانش حقوق عمومی*، سال نهم، شماره ۲۷.

بیابانی، غلامحسین و صابری تولایی، علی. (۱۳۹۵). «بررسی مطالعه تطبیقی راهکارهای کاهش تراکم کاری پلیس آگاهی». *کارگاه، سال نهم، شماره ۳۷*. پیکانی، مهربان هادی و نصر اصفهانی، مهدی. (۱۳۹۷). «تبیین رابطه فلسفی انسان و فناوری با تأکید بر اخلاقیات». *فصلنامه علمی-ترویجی سیاست‌نامه علم و فناوری*، دوره ۸ شماره ۱.

جوانمرد، بهروز. (۱۳۸۶). «نظریه‌های کیفری و رویکرد امنیتی جمهوری اسلامی ایران در جرائم سبک». *فصلنامه امنیت، سال پنجم، شماره ۳*. شاملو، باقر. (۱۳۹۹). «بازخوانی سیاست جنایی پیشگیرانه در پرتو پاندمی کووید-۱۹ و تئوری آشوب». *فصلنامه تحقیقات حقوقی-ویژه‌نامه حقوق و کروننا*. شاملو، باقر و کاظمی جویباری، مهدی (۱۳۹۴). «پست مدرنیسم و بازاندیشی مفهوم جرم». *فصلنامه پژوهش حقوق کیفری*، سال چهارم، شماره ۱۲. غفاریان، وفا و علی احمدی، علیرضا. (۱۳۸۱). «رویکردهای نوین استراتژی». *فصلنامه تدبیر*، شماره ۱۳۰.

فتاح.ا.عزت. (۱۳۷۷). «آینده جرم‌شناسی و جرم‌شناسی آینده». ترجمه: اسمعیل رحیمی نژاد. *نامه مفید، شماره چهاردهم*.

کاریو، روبر. (۱۳۸۸). «درآمدی بر علوم جنایی؛ رویکردی فراگیر به مطالعه پدیده مجرمانه». ترجمه: باقر شاملو. تازه‌های علوم جنایی مجموعه مقاله‌ها. تهران: نشر میزان.

مبینی دهکردی، علی و سلمانپور خویی، مجید. (۱۳۸۵). «درآمدی بر برنامه‌ریزی استراتژیکی و عملیاتی». فصلنامه راهبردی یاس، سال دوم، شماره ۶.

نوروزی، نادر. (۱۳۸۴). «جرائم خرد علیه نظم عمومی؛ راهبردها و راهکارها». مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۶۸.

ب) انگلیسی

- L. Matsueda, Ross. (2013). "The Macro-Micro Problem In Criminology Revisited", University of Washington. Vol. 38, No. 1.
- Judith van Erp. (2018). The Organization of Corporate Crime: Introduction to Special Issue of Administrative Sciences. Utrecht School of Governance, Utrecht University, Bijlhouwerstraat 6, 3511 ZC Utrecht, The Netherlands.
- Lohne, Kjersti. (2020). "Towards a Sociology of International Criminal Justice Power", in International Criminal Justice. Publication Series No. 28.
- Boba, Rachel. (2001). Introductory Guide to Crime Analysis and Mapping. Report to the Office of Community Oriented Policing Services U.S. Department of Justice(COPS), Cooperative Agreement #97-CK-WXK-004.
- L. Akers ,Ronald and S. Sellers,Christine. (2013). Criminological Theories: Introduction, Evaluation, Application, Sixth Edition. New York Oxford, Oxford University Press.
- Jeßberger, Florian and Geneuss, Julia. (2020). Why Punish Perpetrators of Mass Atrocities?. Cambridge, Cambridge University Press.
- Hagan, J., & Rymond-Richmond, W. (2009). Darfur and the Crime of Genocide. Cambridge, UK: Cambridge University.
- Sihler, Andrew L. (1995) New Comparative Grammar of Greek and Latin, Oxford, New York: Oxford University Press.
- <http://www.etymology.com:doctor-decent>
- <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/loi/2021/4/21/JUSX2103172L/jo/texte>
- <https://en.wiktionary.org/wiki/doctor#Latin>
- <https://en.wiktionary.org/wiki/doctrine>
- <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/doctrine>
- <https://www.vocabulary.com/dictionary/doctrine>

- Akhundi, Mahmoud.(1379). "Attitude of the Judiciary towards petty crimes".
The Judiciary Law Journal, No. 31. [In Persian]
- Biabani, Gholamhosein and Saberi Tavalaei, Ali. (1395). "Review of the
comparative study of strategies to reduce the work density of the
awareness police". Karagah scientific journal, 9th year, number 37. [In
Persian]
- Boazar, Roksana and Abbasi, Atefeh. (1399). "Legal position and limits of
jurisdiction of the judiciary in dealing with minor family crimes".
Quarterly Journal of Public Law Knowledge, ninth year, number 27. [In
Persian]
- Cario, Ruber. (1388). "Introduction to criminal science; A comprehensive
approach to the study of the criminal phenomenon". Translation: Baqer
Shamlou. The news of criminal science, a collection of articles. Tehran:
Mizan Publication. [In Persian]
- Duverje, Maurice.(1380). Political sociology. Translation: Abulfazl Ghazi
Shariatpanah. Tehran: Dadgostar Publication. [In Persian]
- Esfandiari, Mohammad Saleh and Nurpour, Mohsen. (1396). "Consequences
and challenges of criminal tolerance in petty crimes". Karagah scientific
journal, ninth year, number 39. [In Persian]
- Fattah.A. Ezzat. (1377). "The future of criminology and future
criminology". Translation: Ismail Rahiminejad. Name Mofid, number
14. [In Persian]
- Ghafarian, Wafa and Ali Ahmadi, Alireza.(1381). "New Strategy
Approaches". Tadbir Quarterly, No. 130. [In Persian]
- Honarbaksh Raouf, Abbas and Shahsawari, Hojatullah and Zare,
Abolfazl.(1385). Fundamentals of physical metallurgy and material
science. Tehran: Amir Kabir University and Industrial Jihad
Publications. [In Persian]
- Jovanmard, Behrouz.(1386). "Criminal theories and the security approach of
the Islamic Republic of Iran in light crimes". Security Quarterly, fifth
year, number 3. [In Persian]
- Lotfian, Saideh. (1387). Strategy and strategic planning methods. Tehran:
Institute For Political And International Studies of the Ministry of
Foreign Affairs. [In Persian]
- Mobini Dehkordi, Ali and Salmanpour Khoei, Majid.(1385)."Income on
strategic and operational planning". Yas Strategic Quarterly; second
year; No. 6. [In Persian]
- Najafi Abrandabadi, Ali Hossein and Hashem Beigi, Hamid.(1390).
Encyclopedia of Criminology. Tehran: Ganj-e- Danesh. [In Persian]
- Najafi Abrandabadi, Ali Hossein. (1381). Discussions in criminal sciences;
Presentations of criminology course (crime control and social reaction).
Arranged by: Abbas Tedin. Imam Sadiq University (AS). [In Persian]

- Najafi Abrandabadi, Ali Hossein.(1378). Lectures on sociology (specific criminology). Prepared and arranged by: Amir Hamzah Zainali. Shahid Beheshti University, Faculty of Law, Master's course, first semester. [In Persian]
- Nowrozi, Nader. (1384). "Petty crimes against public order, strategies and solutions". Law and Political Science Faculty Journal, No. 68. [In Persian]
- Pikani Mehraban ,Hadi and Nasr Esfahani, Mahdi. (1397). "Explaining the philosophical relationship between man and technology with an emphasis on ethics". The Journal of Science and Technology Policy Letters, Volume 8, Number 1. [In Persian]
- Saliba, Jamil.(1379). Dictionary of philosophy and social sciences. Translation: Kazem Bargh Nisi and Sadegh Sajjadi. Tehran: Enteshar Publishing Company. [In Persian]
- Shamlou, Bagher. (1399)."Rereading preventive crime policy in the light of the Covid-19 pandemic and chaos theory". Legal Research Quarterly - Special Letter on Laws and Corona. [In Persian]
- Shamlou, Bagher and Kazemi Joybari, Mehdi.(1394) "Postmodernism and Rethinking the Concept of Crime". Journal of Criminal Law Research, Year 4, Fall 2014, Number 12. [In Persian]
- Shayan Mehr, Alireza.(1377). Comparative encyclopedia of social sciences. first book. Tehran: Keihan Publication. [In Persian]

استناد به این مقاله: اسماعیلی آذر، غلامرضا؛ شاملو، باقر و کلاتری، کیومرث. (۱۴۰۱). بازنگری در طبقه‌بندی جرائم در پرتو عیارسنجی نوین از جرم. فصلنامه پژوهش حقوق کیفری. ۱۱(۴۰). doi: ۱۵۸-۱۲۷. 10.22054/jclr.2022.67777.2484

Criminal Law Research is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.